

Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
Mustafa Kemal University Journal of the Faculty of Education
Yıl/Year: 2023 ♦ Cilt/Volume: 7 ♦ Sayı/Issue: 12, s. 1-16

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ SÜREÇ-TÜR ODAKLI YAZMA BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: VIGNETTE ÖRNEĞİ¹

Prof. Dr. Ali GÖÇER

Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, gocer@erciyes.edu.tr

Orcid: 0000 0002 6880 2611

Özet

Bu araştırmanın amacı, yazma eğitimi süreçlerinde kısa bir hikâye türü olan vignettenin kullanımına dikkat çekmek ve öğretmen adaylarının meslek öncesi eğitim süreçlerinde vignette türü metinleri üretebilme yeterliklerine yönelik genel bir görünüm vermektir. Bu amaç doğrultusunda öğretmen adaylarından vignette türü metinler üretmeleri için etkinlik tasarlanmış, bilgilendirme ve yönergelerle süreç işletilmiştir. Üretilen metinler vignette oluşturulurken dikkat edilmesi gereken ilkelere ve vignette türünün özelliklerine uygunluğu açısından incelenmiştir. İnceleme sonucunda üretilen metinlerin genel olarak vignette oluşturulurken dikkat edilmesi gereken ilkeler doğrultusunda oluşturulmuş olduğu ve vignette türünün özelliklerini taşıdığı görülmüştür. Ancak incelenen metinlerin vignette oluşturulurken metni kritik bir noktada kasıtlı olarak eksik bırakma ile ilgili "içerik ve anlatımın anlamı okurun zihninde tamamlanacak şekilde yapılandırılması" ilkesini ve "vignette türünün özelliklerine uygunluğu açısından dikkat edilmesi gerekenler" ölçütünü genel olarak yeterli seviyede karşılamadığı da görülmüştür. Araştırma sonunda okullarda gerçekleştirilen yazma çalışmaları sırasında vignettenin bir metin türü olarak tercih edilmesine, vignette türünün öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimlerinin seyrinin belirlenmesi amacıyla bir ölçme değerlendirme aracı olarak kullanılmasına yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, yazma becerisi, tür odaklı yazma, vignette.

COMPETENCIES OF TURKISH TEACHER CANDIDATES ON GENRE ORIENTED WRITING: VIGNETTE EXAMPLE

Abstract

The purpose of this study is to draw attention to the use of vignette a short story genre in writing education processes and the aim is to give a general view of the pre-service teachers' competencies in producing vignette type texts in pre-vocational education processes. For this purpose, an activity was designed for pre-service teachers to produce vignette type texts, and the process was operated with information and instructions. Produced texts were examined for their suitability aspects principles to be considered while creating vignette and to the characteristics of the vignette type. As a result of the review has been seen the texts produced were generally created in accordance with the principles to be considered while creating the vignette and it has the characteristics of the vignette type. However, it has also been observed that the examined texts do not meet the principle of "structuring the content and expression in such a way that the meaning of the narration is completed in the mind of the reader" and "the criterion to be considered in terms of suitability to the characteristics of the vignette genre" which is related to deliberately missing the text at a critical point while creating the vignette. At the end of the research, suggestions were made to use vignette preferred as a text type of text production during the writing activities carried out in schools, and to use vignette as a measurement and evaluation tool in order to determine the course of cognitive and affective development of students.

Key Words: Turkish education, writing skills, genre focused writing, vignette.

¹ Bu çalışma 25-28 Eylül 2023 tarihlerinde Kosova Priştine'de düzenlenen 18. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı'nda sunulan sözlü bildiri temel alınarak geliştirilmiştir.

Giriş

Dil, duygu ve düşünceleri görünür kılmak, kişisel birikimleri paylaşmak, verilmek istenen mesajı tam ve doğru anlama ve anlatmanın aracıdır. Dil, hangi alan ve türde olursa olsun hayal, istek ve tasarıları dile getirmenin; yaşanmak istenenleri kurgulama, yaşanmışlıkları kalıcı kılma amacıyla anlama ve anlatma becerilerini etkin kullanarak insanlar arasında gerçekleşen anlaşmanın en etkili yoludur. Kısaca ifade etmek gerekirse, dil, yazarak ve/veya konuşarak paylaşma ve anlaşma aracıdır.

Bireylerin duygu, düşünce, istek ve beklentilerini dile getirebilme yeterlikleri ve genel olarak iletişim becerilerine sahip olmaları günümüz dünyasında sahip olmaları gereken öncelikli yetkinlikler arasında yer almaktadır.

Anlatma ve anlama becerileri dil eğitiminin temelini ve omurgasını oluşturmaktadır. Bireylerin birikimlerini ortaya koymalarında, yeteneklerini sergilemelerinin temelinde dili kullanabilme yeterlik ve yetkinlikleri yatmaktadır. Dili kullanabilme yeterlik ve yetkinliği ise anlama ve anlatma becerilerinin ne derece etkili kullanıldığıyla ilgilidir. Anlatma ve anlama becerileri iyi gelişmiş bireylerin okuduklarını, dinleyip izlediklerini anlamaları, anlamlandırmaları, anlam kurarak çıkarımda bulunmaları ve buna dayalı olarak anladıklarını, yaptıkları çıkarımları, öngörülerini, dile getirmek istedikleri görüş ve düşüncelerini de eksiksiz, doğru ve anlaşılır bir şekilde sözlü ve yazılı olarak ortaya koyabilmeleri mümkün olabilecektir.

Okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi, dil eğitiminin en öncelikli hedefleri arasındadır. Bu beceriler arasında yazma, karmaşık bir süreci gerektiren ve geliştirilmesi zor bir beceridir. Yazma becerisi, bilişsel, duyuşsal, psikomotor ve sosyal boyutları bulunan bir beceridir. Bu becerinin öğrencilerin buldukları sınıf seviyesinde hedeflenen kazanımlar doğrultusunda geliştirilebilmesi için öğretmenlerin söz konusu beceri alanında teorik ve pratik olarak yeterli bir donanıma sahip olmaları gerekir.

Metin üretmek karmaşık, uzun ve yoğun bir çalışma sürecini içine alan ve belli bir birikim gerektiren uğraşı alanıdır. Gözlem yapmak, okumak, gezmek, farklı yaşanmışlıklar geçirmek ve deneyimlemelerle derin bir tecrübeye sahip olmak insanlarda belli bir birikim oluşturur ve bu donanım yazma becerisini etkili kullanmada önemli işlevler görebilir. Bütün bunların yanında tür bilgisine sahip olmak da yazma becerisini etkili kullanma uğraşısı içinde olanların işini önemli oranda kolaylaştırabilir.

Duygu, düşünce, hayal, istek ve tasarıları yazıyla görünür kılmak kolay bir iş, sıradan bir uğraş değildir. Yazma işini sistemli ve profesyonelce yapabilmek için yazma öğretimi yaklaşımları ve metin türleri ile ilgili yeterli seviyede bilgiye ve sahip olunan bilgiyi beceriye dönüştürecek deneyime sahip olmak gerekir. Farklı bir söyleyişle nitelikli metin oluşturmada yazma öğretimi yaklaşımları ve metin türlerinin karakteristik özellikleri hakkında farkındalık sahibi olmak ve bu farkındalıkla farklı türde metin üretme girişimlerinde bulunmak gerekir. Kavcar'a (2002) göre, metin türleri, yazı kalıpları olmamakla beraber metin biçimlerinin teknik özelliklere ve konulara göre ayrıldığı biçimlerdir (s. 64). Yazma eğitiminin verildiği, yazma çalışmalarının yürütüldüğü eğitim ortamlarında yazma öğretimi yaklaşımları ve metin türlerinin teknik ve karakteristik özellikleri konusunda farkındalık kazandırmak ilk ve önemli bir boyuttur.

Türkçe öğretmeni adaylarının meslek öncesi dönemde aldıkları eğitim çerçevesinde yazma becerisine yönelik bilgi ve beceri sahibi olmalarına çalışılmaktadır. Bu kapsamda yazma eğitimi dersinde yazma öncesi, yazma sırası ve yazma sonrası başvuracakları strateji, yöntem ve teknikler konusunda deneyim sahibi olmaları önemlidir.

"Türkçe Öğretmenlerinin Yazma Eğitimi Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri" başlıklı bir araştırma yapan Aydın'ın (2022), yazma uygulamalarıyla ilgili yaşanan sorunlara ilişkin kod tablosunda katılımcı görüşleri arasında "Öğrenciler metin türleri hakkında yeterli bilgiye sahip değiller." görüşü ve "Metin bilgisi yetersizliği" Kod ve Tema Adı (s. 17)

bulunmakta ve “farklı türde metin çalışmalarının yapılması”na (s. 12) yönelik çözüm önerisi yer almaktadır. Görülüyor ki tür bilgisi, yazma çalışmalarında öğrencilerin performansını etkileyen bir unsurdur.

Metin Türlerinin Sınıflandırılması

Metin türlerine yönelik farklı görüşlerin olduğu bir ortamda şu sorunun cevabı üzerinde düşünülmesi gerekir. Teknolojik gelişmelerinin sağladığı imkânlar doğrultusunda türlerin gelişiminin ve değişiminin kaçınılmaz olduğu düşünülürse metinlerin farklı adlar altında sınıflandırılmasının gerekliliği mi yoksa teknolojik zenginliğin sunduğu sınırsız imkânların mübit zemininde metinlerin nasıl ve neye göre tasnif edileceğinin belirsizliği mi ağır basmaktadır?

Metin türlerine yönelik farklı görüşler ileri sürülmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı metin türlerini; şiir türü, bilgilendirici metin türü ve öyküleyici metinler şeklinde tasnif ederek hazırlanan ders kitaplarında metinlere bu kategoride yer verilmesini istemektedir.

Metin öğretimi yerine metinle öğrenmenin altını çizen Güneş (2013) metinleri; aktarma biçimine (sözlü, yazılı, görsel), düzenleme biçimine (roman, hikâye, makale, anı, şiir vb.) ve işlevlerine (edebî -sanat- ve öğretici) göre farklı kategorilerde tasnif etmiştir. Bunların yanında Derida, metinlerin değişik türler altında kategorize edilmesine karşı duran bir kuramcı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Metin türlerinin sınıflandırılmasında nelere göre farklılıklar ortaya çıkmaktadır? Metinlerin farklı adlar altında ayrışmasında;

- Metinlerin üret(il)me amacı,
- Metinlerde üzerinde durulan konu,
- Hedef kitlenin özellikleri ve ihtiyaçları,
- Yazar ve şairlerin duygu, düşünce, hayal, istek, tasarı, izlenim ve yaşanmışlıklarını başkalarıyla paylaşmak için farklı yapı ve içerikte dile getirme ve/veya oluşturma tercihleri... belirleyici olmaktadır.

Gökçe'ye (2015) göre, bir metnin/yazının türünü belirleyen iki önemli ölçütten söz edilebilir: Biçim özellikleri ve konu. Bu bakımdan metin türlerini sınıflandırmada konuya ve biçim özelliklerine bakılır (s. 16). Edebiyat türlerinin değişmeyen yazı kalıpları olmadığını vurgulayan Kavcar vd. (2007), edebiyat eserlerinin biçimlerine, teknik özelliklerine ve konularına göre ayrıldığı çeşitlere tür denildiğini, toplumlarda zamanla kendini gösteren değişiklikler yeni ihtiyaçların ortaya çıkmasına, bunların yazıya yansımaları da yeni türlerin doğmasına yol açtığını (s. 70) belirtmektedir.

Tür Farkındalığına Sahip Olmanın Metin Üretimi Açısından Önemi ve Eğitsel Değeri

Metin türlerine yönelik farklı görüşlerin bulunması ve bunun bir avantaj oluşturacağı görüşü üzerinde düşünülmesi için şu soruya cevap aranması yararlı olacaktır: Tür farkındalığı metin üretmeye mi yarıyor yoksa farklı amaç ve ihtiyaçlar farklı içerikte ve farklı özellikte metinlerin üretilmesine zemin mi hazırlıyor?

Metinlerin sahip olduğu karakteristik özelliklere göre kategorize edilmesi, türlerin içeriğine ve doğasına uygun gelişim zemini oluşturduğu gibi okur ve yazarların türlere ait karakteristik özellikleri özümsemelerine ve okuma ve yazma uğraşlarını daha verimli kılmalarına fırsatlar sunmaktadır. Farklı bir söyleyişle tür farkındalığına sahip olmak, okur ve yazara gerçekleştirilen eylemle ilgili olarak birtakım avantajlar sunmaktadır.

Öğretim süreçlerinde tür ayırımı ve tür farkındalığına sahip olmak okunan, dinlenen izlenen metinlerden hareketle yeni anlamların kurulmasına ve çıkarımlarda bulunulmasına ortam sağlar. Sahip olunan tür farkındalığı sayesinde yeni metinlerin üretimiyle farklı bakış açılarının, kayda değer yaşanmışlıkların paylaşımıyla yaşamın daha anlamlı ve zengin kılınmasına katkı sunar. Öğretim süreçlerini tamamlamış, okuma ve yazmayı yaşam biçimi kılmış yetişkinlerin profesyonel

bakış açısı ve deneysel yaklaşımlarla farklı türlerin özelliklerinin bir arada görüldüğü zengin içerikli metinlerin üretilmesi de oldukça önemlidir.

Metinlerin birtakım ölçütler baz alınarak kategorize edilmesi ve (dil) eğitim(i) ve öğretim(i) süreçlerinde kullanılması eğitsel değer taşıyan bir yaklaşımdır. Metin temelli dil eğitiminde dilin özelliklerinin, inceliklerinin ve kullanım imkânlarının sezdirilip öğretilmesinde farklı edebi türlerin seçkin örnekleri özenle belirlenip kullanılmalıdır. Öğrencilerin kendilerini ifade ederken uygun metin zemininde duygu ve düşüncelerini ortaya koymalarında tür farkındalığına sahip olmaları oldukça önemlidir. Bunun yanında belli düzeyde okur ve yazar niteliğine sahip kişilerin türlerin şekilsel özelliğine takılmadan ve hayal, istek, tasarı ve yaşanmışlıklarını belli bir türün sınırları içinde kalmadan ve farklı türlerin şekilsel özelliklerini birbirini bütünleyecek şekilde kullanabilmeleri bir zenginlik ve anlatı yetkinliği olarak da ifade edilebilir. “Kiraz Ağacı ile Aramdaki Mesafe” adlı romanın yazarının, günlüklerini, uyarı notlarını... metnin dokusuna yedirerek vermesi buna güzel bir örnek olarak gösterilebilir. Yine George Orwell’ın, “1984” adlı romanının akışı içerisinde güncelere yer vermesi de diğer bir örnek olarak verilebilir.

Kuramsal Çerçeve

Yazma eğitimi süreçlerinde dört yazma öğretimi yaklaşımından söz etmek mümkündür. Bunlar; Ürün temelli yazma öğretimi, süreç temelli yazma öğretimi, tür odaklı yazma öğretimi ve süreç-tür odaklı yazma öğretimi yaklaşımlarıdır.

Süreç-tür temelli yazma öğretimi yaklaşımı

Avustralya’da 1980 yıllarında ortaya çıkan tür odaklı yaklaşım, metin türlerinden hareketle yazma becerisini öğretmeyi hedeflemektedir (Jones & Derewianka 2016, akt. Göçer ve Kurt, 2022, s. 339). Özdemir (2019), deneme, şiir, öykü, biyografi, mektup, yemek tarifi, vasiyet gibi metin türlerini örnek olarak sıralayarak tür temelli yazma yaklaşımıyla ilgili Hyland’ın (2004) şu görüşünü aktarmaktadır: “Tür temelli yaklaşıma göre yürütülen bir yazma eğitiminde öğretmen, öğrencilerin yazması gereken hedef metinleri onların ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde mesleki, akademik ya da sosyal bağlamlarda tanımlar ve öğretir (s. 556). Tür temelli yazma çalışmalarının sürecin akışına uygun birlikte eşgüdüm içerisinden uygulanmasını sağlayacak planlama ile süreç-tür temelli yazma öğretimi yaklaşımının hayata geçirilmesi söz konusudur.

Süreç-tür temelli yazma eğitimi çalışmalarında öğretmenin gerçekleştireceği etkinliklerle belirlenen türe göre öğrencilerin metin üretmelerinin süreçleri işletilmektedir. Bu yaklaşımda üzerinde durulan temanın bağlamı içerisinde gerçekleştirilecek her bir etkinlikte farklı metin türünün tercih edilmesiyle öğrencilerin belirlenen türe yönelik teknik bilgi kazanmalarının ve öğrendikleri bilgileri yazma çalışmalarıyla metin üretme becerilerini geliştirmelerinin ortamları sunulmaktadır. Özge bir ifade ile tür temelli yaklaşımla öğrenciler olay, olgu veya durumun sosyal bağlamını göz önünde bulundurarak sahip oldukları birikimle ve yazacakları türle ilgili bilgileri yerli yerinde kullanarak yazma deneyiminde bulunmaları ve yazma becerilerini geliştirerek etkili bir şekilde sergileme fırsatı yakalamaktadırlar.

Tür odaklı yazma yaklaşımı için Hyland (2002) tarafından önerilen yönergeler “Modelleme, Uzlaşma ve İnşa Etme” olarak adlandırılabilir. Hedef türlerin modellenmesi esnasında, metinlerin hangi sosyal bağlamda kullanıldığının, amaçlarının ne olduğunun yanı sıra retorik ve dilsel öğeleri de analiz edilmektedir. Bunu takiben, öğrencilerin ve öğretmenlerin tartışma yoluyla doğru bilgi üzerinde uzlaşması aşaması gerçekleştirilir. Öğrencilerin hedef türde kendi metinlerini oluşturması için gerekli yönlendirmenin yapılması bu yaklaşımın son aşaması olarak karşımıza çıkar (Akbaş, 2020, s. 3047).

Yazının, üretildiği sosyal bağlama göre farklılık göstermesi nedeniyle yazma eğitiminde farklı yazı türlerinin sosyal bağlamdaki amacı ve bunların türlerine yönelik üslup ve dilbilimsel özelliklerinin öğretilmesi ve tür temelli yaklaşımda farklı metin türlerinin ne işe yaradığı, nerelerde kullanılması gerektiği, kullanılırken hangi dil ve üslup özelliklerine dikkat edilmesi

gerektiğinin savunulduğunu belirten Özdemir (2019), bu konuda Lee (2012) ve Hyland'ın (2003) şu açıklamalarını aktarmaktadır (s. 557): "Öğrenciler metinleri farklı amaçlara yönelik yazdığından her metin türünün farklı dilbilimsel nitelikleri ve üslup özellikleri vardır. Metin türlerinde görülen farklılıkların temel nedeni, yazılan metnin amacının ve içeriğinin okuyucular tarafından tam ve doğru olarak anlaşılabilen şekilde organize edilmesinin gerekliliğidir."

Süreç-tür temelli yazma öğretimi yaklaşımında üretilecek farklı metin türlerinin seçkin örnekleri üzerinden inceleme ve açıklamaların yapılması önemlidir. Bu şekilde öğrencilerin nitelikli metinleri örnek almaları, türlerin karakteristik özelliklerini öğrenmeleri ve her bir türün gerekleri konusunda belli düzeyde bir farkındalık kazanmaları sağlanmış olur. Bu şekilde öğrencilerin ilgili türe göre öykünerek ve sürecin gerektirdiği şekilde hareket ederek uygulama yapma hazırbulunuşluğu da sağlanmış olabilir.

Süreç odaklı yazma öğretiminde uygulanabilecek tür temelli yazma modelinin aşamaları (Özdemir, 2019, s. 558-559):

- *Model alma*: Tür temelli yazma öğretiminde ilk olarak öğrencilere anlatılacak türün özelliklerini içeren metin örnekleri incelenir. Öğrenciler bu metin örneklerini sosyal amaç, dilsel özellikler ve gramer yapısı bakımından inceler. Böylece belirlenen türün temel özelliklerine yönelik bilgi sahibi olurlar.

- *Birlikte yazma*: Bu aşamada öğrenciler belirlenen türe yönelik yazmaya hazırlanır. Burada öğretmen, öğrencilere yazılarının iskeletini oluşturmalarında yardımcı olarak onlardan metin oluşturmalarını bekler.

- *Serbest yazma*: Bu aşamada öğrencilerden metni kendi başlarına oluşturmaları beklenir.

- *Yansıtma*: Tamamlanan metinler üzerinde öğretmen ve diğer öğrencilerin değerlendirme ve dönütlerinin yer aldığı aşamadır.

Masitoh ve Suprijadi (2015: 41) Paltridge'den modelin son durumdaki aşamalarını amaçlarıyla birlikte uyarlamıştır (akt. Tiryaki ve Bilgili, 2020, s. 81-82):

- *Alan bilgisi oluşturma* (Building Knowledge of Field): Metnin konusu hakkında ortak bir deneyimin ve kültürel bağlamın oluşturulması.

- *Metnin modellenmesi* (Modelling of Text): Öğrencilerin alan bilgisi oluşturma aşamasında daha önce araştırdığı alanla ilgili bir türün tanıtılması.

- *Birlikte yazma* (Joint Construction of Text): Öğretmen ve öğrenciler tarafından, bir önceki aşamada zaten öğrenilmiş olan metne benzer metinler oluşturmak için birlikte çalışılması.

- *Bağımsız yazma* (Independent Construction of Text): Öğrencilerin seçilen tür içinde kendi metinlerini üretmek için bağımsız olarak çalışmaları.

Süreç odaklı yazma öğretiminde uygulanabilecek tür temelli yazma uygulamaları sırasında yoğun ve derin anlamı kısa anlatımla yakalamaya dayalı vignette türü metin üretme çalışmaları özellikle ortaokul son sınıflar ile lisede yaptırılması yararlı olacaktır.

Vignette türü ve özellikleri

Kelime anlamı olarak 'kısa, betimsel, edebi bir skeç' olarak tanımlanan vignette (Merriam-Webster Online Dictionary, 2011), eğitimsel araştırmalarda (Jeffries & Maeder, 2004), sosyal bilimlerde ve davranış bilimlerinde (Richman & Mercer, 2002) veri toplama aracı veya öğretim ve değerlendirme yaklaşımı olarak sıkça kullanılmaktadır.

Literatürde hikâye türleri, örnek olay çalışması (case study), örnek olay hikâyesi (case story), senaryo ve vignette olmak üzere dört farklı formda ele alınmaktadır. Bu hikâye türleri birçok çalışmada birbirlerinin yerine kullanılmış olmasına rağmen, farklı yapı ve özelliklere sahiptirler. Dördüncü tür hikâye tipi vignettedir (Kaya ve Kaya, 2013)."

Vignette, sonu verilmeyen, kısa fakat sorunu ortaya koyacak kadar uzun ve altı çizilen sorunun özünü perdelemeyecek kadar ayrıntılara inilen hikâyelerdir (Campell 1996, akt. Toprak ve Yasar, 2022, s. 208). Vignetteler gerçek yaşamda karşılaşılan ve/veya karşılaşılabilecek olay ve durumlar, yazarın deneyimleriyle kazandığı tecrübeler veya bilimsel veriler temelinde yapılan betimlemelerle oluşturulur.

Jeffries ve Maeder (2004) vignettenin tanımı ve oluşturma ölçütleri ile ilgili şunları belirtmektedirler: Vignetteyi, tartışmaları ve birden çok çözümün mümkün olduğu sorunlara olası çözümleri teşvik etmek ve gerçek yaşam durumlarını daha az karmaşık bir şekilde yansıtmak için yazılmış ancak tamamlanmamış kısa öyküler olarak tanımlamakta ve bir vignettenin beş temel ölçütünü şu şekilde sıralamaktadırlar (s. 20):

- Vignette bir hikâye türüdür. Bu bir anlatı ama bir diyalog değil, vaka çalışması, vaka hikayesi veya senaryo.
- Vignette kısadır. Uzunluğu 50-200 kelimedir.
- Katılımcılarla ilgili olan ancak hiçbir katılımcının uzmanlığa sahip olamayacağı bir gerçek yaşam durumunu basitleştirerek oluşturulur.
- Vignette çoklu çözümlere/cevaplara izin verir ve bağımsız düşünmeyi ve benzersiz yanıtları teşvik etmeyi amaçlar. Bir dizi görevle ilgili bir yönerge yani, katılımcının cevabında ele alacağı belirli konuları içeren doğrudan bir puanlama kılavuzuna sahiptir.
- Vignette kasıtlı olarak eksiktir. Kesilebilir -olay örgüsü kritik bir noktada durur ve katılımcılar öyküyü tamamlar- veya kısaltılmıştır (birden çok yorumun savunulabilmesi için öykünün ayrıntıları çıkarılmıştır).

Vignettenin kullanımı ve faydaları

Vignette türü hikayeler sosyal bilimlerde tutumları, algıları, inançları ve normları incelemek için uzun süredir kullanılmaktadır (Wilks, 2004, s. 80). Yapılan çalışmalar vignettelerin eğitim araştırmalarında kullanımının çeşitli faydalarını ortaya koymuştur. Bunlardan bazıları aşağıda sunulmuştur (Kaya ve Kaya, 2013, s. 134):

- Vignetteler katılımcıların araştırılan konu kapsamında mutlaka derin bir bilgiye sahip olmasını zorunlu kılmadığı için bazen katılımcıların kendiliğinden anlık oluşturdukları anlamları açığa çıkarmak için de kullanılabilir.
- Vignetteelerde katılımcılardan bir karakterin rolünü üstlenmeleri istendiği zaman, onların kendi şahsi bakış açılarını bir kenara bırakmaları sağlanabilir.
- Gerçek psikolojik ve sosyal durumlara yaklaşılabilen bir vignette, katılımcıların ilgi ve merakı üst düzeyde tutulabilir.
- Tehlikeli bir durumun veya olayın tasvir edildiği bir vignette, katılımcı gerçekte bu tehdidi yaşamadan böyle bir ortam içine sokulabilir.

Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Türkçe öğretmeni adaylarının aldıkları Yazma Eğitimi dersi metin üretme çalışmaları sırasında vignette türü metin oluşturmalarının ortamları tasarlanmıştır. Üretilen metinler vignette metinlerini oluştururken dikkat edilmesi gereken ilkeler ile vignette türünün yapısı ve tür özellikleri açılarından ele alınarak incelenmesi planlanmıştır. Bu kapsamda araştırmanın amacı, Türkçe öğretmeni adaylarının tür temelli yazma eğitimi yaklaşımında yapısı ve ilkeleri bakımından vignette türü metin oluşturabilme yeterliklerine yönelik nasıl bir görünüme sahip olduğunu ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada şu soruların cevapları aranmıştır:

1. Türkçe öğretmeni adaylarının oluşturdukları metinlerin vignette oluşturma ilkelerine uygunluk durumu nasıldır?

2. Türkçe öğretmeni adaylarının ürettikleri metinlerin vignette türünün özelliklerine sahip olma durumu nasıldır?

3. Türkçe öğretmeni adaylarının verilen yönerge doğrultusunda metin üretebilme yeterlikleri nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın modeli

Vignetteler nitel araştırmalarda, katılımcıların durumu (olay, olgu ya da sorunu) kendi cümleleri ile ifade edebilmelerine, tanımlamalarına imkân verir (Barter ve Renold, 2000). Bu çerçevede öğrencilerin vignette türünde ürettikleri metinleri değerlendirilmek için araştırmada, durum belirleme amacına yönelik olarak nitel araştırma yönteminde doküman inceleme tekniği tercih edilmiştir.

Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmalarda dokümanlar verinin gözlem ve görüşmeye gerek kalmadan elde edilebilmesine imkân veren ve etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 217).

Çalışma evreni/çalışma grubu

İki türlü evren vardır. Birincisi 'genel evren', ikincisi ise 'çalışma evreni'. Genel evren, tanımlanması kolay fakat ulaşılması güç ve hatta çoğu zaman olanaksız bir bütündür. Örneğin insanları evren olarak alan bir araştırmacının tüm insanlara ulaşması ya da onlara genellenebilecek bir başka yol izleyerek tümüyle güvenli bir sonuca varması olanaksızdır. Bu nedenle, olası yanlış anlamaları da kaldırmak için "çalışma evreni" kavramı geliştirilmiştir. Çalışma evreni, ulaşılabilen evrendir. Bu yönü ile somuttur. Araştırmacının ya doğrudan ya da ondan seçilmiş bir örnek küme üzerinde çalışarak hakkında görüş bildirebileceği evren çalışma evrenidir (Karasar, 2011, s. 110).

Bu araştırmada çalışma evreni eğitim fakülteleri Türkçe Öğretmenliği programında 3. sınıf öğrencileri, çalışma grubunu ise ERÜ Türkçe Öğretmenliği programında 2021-2022 eğitim öğretim yılı Yazma Eğitimi dersini alan 72 üçüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır.

Çalışma dokümanı

Vignette, gerçek veya yaşanması muhtemel olaylardan hazırlanan, sonu veya ortası eksik bırakılan, şekil, resim vb. görseller içerebilen, yazılı, sözlü veya çevrimiçi sunulan bir hikâye türüdür. Ayrıca vignetteelerde, öğrenenin varsayımsal veya gerçeğe dayalı bir olay esnasında oradaymış gibi veya olayı yaşamış gibi hissetmesi amaçlanır. Bunun yanı sıra, vignetteler, süreç veya sonuç odaklı değerlendirme aracı olarak ya da öğretmen adaylarının sahip oldukları bilgi ve beceri seviyelerini açığa çıkarmada veri toplama aracı olarak da kullanılmaktadır. Vignette yeni bir teknik olmamasına rağmen, öğretmen eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda kullanımı özellikle ülkemiz açısından oldukça yenidir. Uluslararası literatürde ise öğretmen yetiştirme alanında yapılan çalışmalarda son yıllarda sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda vignetteler, süreç veya sonuç odaklı değerlendirme aracı olarak ya da öğretmen adaylarının sahip oldukları bilgi ve beceri seviyelerini açığa çıkarmada veri toplama aracı olarak da kullanılmaktadır. Son 15 yıldır vignettenin öğretmen eğitimi çalışmalarında kullanımı hızlı bir şekilde artmaktadır. Örneğin, Jefries ve Maeder (2004), 1995 ile 2003 yılları arasında öğretmen adaylarının pedagojik bilgilerini değerlendirmede vignettenin etkinliğini araştırmıştır (Kaya ve Kaya, 2013, s. 136, 138).

Çalışma grubundaki öğrencilerin Yazma Eğitimi dersinde tür temelli yazma yaklaşımı ve vignette türünün özellikleri doğrultusunda ürettikleri metinler arasından seçkisiz (random) örnekleme yoluyla seçilen 12 yazma ürünü araştırmada incelenen çalışma dokümanı olarak belirlenmiştir.

Verilerin analizi

Bu araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz tekniği kullanılarak incelenmiştir. Bu çerçevede Türkçe öğretmeni adaylarının aldıkları Yazma Eğitimi dersinde ürettikleri metinler; vignette oluşturulurken dikkat edilmesi gereken ilkeler, vignette küçük hikâye türünün yapısına ve tür temelli yazma öğretimi yaklaşımına uygunluk durumları bakımından ele alınarak incelenmiştir. Bu kapsamda incelenmek üzere belirlenen metinler biri araştırmacı ikisi de doktora öğrenimlerine devam eden Türkçe öğretmeni olmak üzere üç alan uzmanı tarafından dereceli puanlama anahtarları kullanılarak değerlendirilmiştir

Betimsel analizde elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve şimşek, 2013: 256). Bu yaklaşıma göre üretilen metinlerin incelenerek vignette oluşturulurken dikkat edilmesi gereken ilkelere göre hazırlanmış olmasına, vignetteye ve tür temelli yazma öğretimi yaklaşımına uygunluğuna bakılmıştır.

Veri toplama süreci süreç akış bilgisi

Eğitim fakóltesi Türkçe öğretmenliği programı öğrencilerinin 3. sınıfta almış oldukları Anlatma Teknikleri II: Yazma Eğitimi dersi sürecinde haftalık olarak yazma çalışmasına yönlendirilmektedir. Sürecin bir haftasında da tür temelli yazma öğretimi yaklaşımı ve vignette türünde yazma çalışması yaptırılmıştır.

Yazma etkinliği öncesi süreç-tür temelli yaklaşıma göre öğrencilerin yazma çalışması yapacakları hedef metin türünün şekil ve içerik (anlam, anlatım vb.) özellikleri açısından paylaşımlarda bulunulmuş, bu yaklaşımın yazının söylem alanı, biçimi ve stili üzerine düşünme fırsatı sunmasına vurgu yapılmış ve örnekler gösterilmiştir. Ayrıca süreç-tür odaklı yazma öğretimi yaklaşımının aşamaları paylaşılmış ve vignettenin beş temel özelliğinden söz edilmiş, vignette oluşturulurken dikkat edilmesi gereken ilkeler konusunda bilgilendirmeler yapılmıştır.

Bu aşamada Kaya ve Kaya'nın (2013) yaptıkları literatür taraması sonucunda, vignette oluşturulurken dikkat edilmesi gereken önemli ilkeler başlığı altında sıraladıkları ayrıntı, anlaşılabilirlik, inandırıcılık, çevresel faktörler, yapı ve format (s. 133) hakkında gerekli açıklamalar yapılmıştır. Bu kapsamda katılımcılara metin oluşturulurken göz önünde bulundurmaları için ilkelerle ilgili olarak verilecek yönerge içeriğinde aşağıdaki açıklamalara değinilmiştir:

Ayrıntı: Gereksiz ayrıntıya girilmemeli.

Anlaşılabilirlik: Kolay anlaşılabilir olmalı, okuyan veya dinleyenlerin dikkatini çekmeli, hayal güçlerini harekete geçirmeli.

İnandırıcılık: Katılımcılardan hayata dair gerçekçi tecrübeler elde edilerek yapılan anlamlandırmaların ve ortaya konulan düşüncelerin ilginç ve dikkat çekici bir yapıda ortaya konulmalıdır.

Çevresel faktörler: Dinlenip izlenen kişilere yönelik tanımlama ve betimlemeler yapılırken bir yandan kişinin anlatımlarına sebep olacak çevresel özelliklere işaret ederken diğer yandan kişinin anlattıklarının sebep ve sonuçlarına yönelik okuyucu ya da dinleyicilerin meraklarını diri tutacak, onların farklı anlamlandırmalar yapmalarına imkân verecek belli düzeyde bir belirsizliğin olmasına da dikkat edilmelidir

Yapı: Metinlerin içeriği ve anlatım şekli araştırmanın amacına hizmet edecek şekilde ne çok açık ve sıradan ne de çok kapalı ve anlaşılmaz olmalı; anlam, oluşturulan metni okuyan ya da dinleyenin zihninde tamamlanacak, anlamlandırmalar yapılarak ve yeni anlamlar kurulacak içerikte yapılandırılmalıdır.

Format: El yazısı ile oluşturulan metinler yazılı olarak sunulup paylaşılmalıdır.

Katılımcılar sıralanan bu ilkelerle ilgili olarak bilgilendirilmiş ve önemli noktalara dikkatleri çekilmiştir. Daha sonra öğrencilere yönerge verilerek yazma çalışmasına yönlendirilmiştir. Oluşturulacak metinlerin değerlendirilmesinde kullanılacak dereceli puanlama anahtarı ve içeriği

ölçütler paylaşarak öğrencilerin metin üretme sürecinde dikkat edecekleri boyutlara odaklanmaları için eğitsel hazırbulunuşluk sağlanmaya çalışılmıştır.

Çalışma sonunda her öğrencinin ortaya koyduğu vignette metinleri arasından yedi çalışma random (seçkisiz, rastlantısal) örnekleme yoluyla incelenmek üzere seçilmiştir. Seçilen çalışmalar hazırlanan dereceli puanlama anahtarları kullanılarak incelenmiştir. Araştırma dokümanı olarak seçilen metinler incelendikten sonra sınıfta oluşturulan metinler üzerinden geribildirimlerde bulunulmuştur.

İnceleme sürecinde seçilen öğrenci çalışmaları; Çalışma Dokümanı olarak şeklinde numaralandırılarak (ÇD1, ÇD2, ÇD3...) şeklinde kodlanmış ve yapılan alıntılar bu kodlar kullanılarak verilmiştir.

Sınırlılık

Bu araştırma, anlatma beceri alanlarından yazma (yazılı anlatım) becerisi; tür temelli yazma öğretimi yaklaşımında vignette türünün kullanılmasıyla oluşturulmuş serbest çalışma konulu toplam 12 öğrenci çalışması ile sınırlı tutulmuştur.

Bulgular ve Yorum

Tablo 1. Metinlerin Vignette Oluşturulurken Dikkat Edilmesi Gereken İlgelere Göre Hazırlanmış Olmasının Görünümü (Dereceli Puanlama Anahtarı)

<i>Vignette Oluşturulurken Dikkat Edilmesi Gereken İlgeler*</i>						
<i>İncelenen Metinler</i>	<i>Ayrıntı (Gerek-siz ayrıntıya girme-me)</i>	<i>Anlaşılabilirlik</i>	<i>İnandırıcılık (gerçekçi tecrübeler elde edilerek yapılan anlamlandır maların ve ortaya konulan düşüncelerin ilginç ve dikkat çekici bir yapıda ortaya konulması)</i>	<i>Çevresel Faktörler (okuyucu meraklarını diri tutacak, onların farklı anlamlandır malarına yapmalarına imkân verecek belli düzeyde bir belirsizliğin olması)</i>	<i>Yapı (İçerik ve anlatım anlaşılmaz; metin okurun zihninde tamamlanacak şekilde olması) ve Format (El yazısı ile oluşturulan metinler yazılı olarak sunulup paylaşılması)</i>	<i>Toplam</i>
	<i>Derecelendirme: 5: (17-20); 4: (13-16); 3: (9-12); 2: (5-8) ve 1: (1-4).</i>					
ÇD1:	5	5	5	5	5	100
ÇD2:	5	5	5	5	5	100
ÇD3: Efe	5	5	5	5	5	100
ÇD4:	4	5	4	3	3	76
ÇD5:	5	5	5	3	4	88
ÇD6:	5	5	3	3	3	76
ÇD7:	2	4	3	2	3	56
ÇD8:	4	5	4	5	5	92
ÇD9:	5	5	4	4	4	88
ÇD10:	5	5	5	5	4	96

ÇD11:	4	5	3	2	2	64
ÇD12:	5	5	5	5	5	100

*Ölçütler Kaya ve Kaya'nın (2013, s. 133) vignette oluşturulurken dikkat edilmesi gereken ilkeler baz alınarak oluşturulmuştur. [Puanlama ve değerlendirme Millî Eğitim Bakanlığının okullarda kullanılmasını istediği not aralıklarına göre yapılmıştır: (0-44: Geliştirilebilir, 45-54: Normal altı, 55-69: Normal, 70-84: İyi, 85-100: Çok iyi).]

İncelenen metinlerin vignette oluşturulurken dikkat edilmesi gereken ilkelere uygunluğu açısından bakıldığında sekiz çalışmanın (ÇD1,2,3,5,8,9,10,12) 'Çok iyi' kategorisinde yer aldığı ve ilkelere tam uygunluk gösterdiği anlaşılmaktadır. İki çalışmanın (ÇD4,6) 'İyi' kategorisinde ve iki çalışmanın da (ÇD7,11) 'Normal' kategorisinde yer aldığı görülmektedir.

Tablo 2. Üretilen Metinlerin Vignette Türünün Özelliklerine Uygunluklarının Görünümü (Dereceli Puanlama Anahtarı)

İncelenen Metinler	Üretilen Metinlerin Vignette Türünün Özelliklerine Uygunluğu*						Toplam Puan
	Metin hacmi	Katılımcılara ilişkin teknik özelliklerine sahip- kelime tir. arasında- dır.)	Metnin katılımcılara ilişkin teknik özelliklerine sahip- kelime tir. arasında- dır.)	Çoklu çözümlere/cevaplara izin veren, bağımsız düşünmeyi sağlayan, benzersiz yanıtları içeren ve önerisi bir çözüm bulmaya sevk edilecek şekilde hazırlanmıştır.	Metin kasıtlı olarak eksiktir. Olay örgüsü kritik bir noktada durmuş ve okurların öyküyü zihinlerinde tamamlayacak şekilde eksik bırakılmıştır.		
	Derecelendirme: 5: (17-20); 4: (13-16); 3: (9-12); 2: (5-8) ve						
ÇD1: Uçurum	5	(125)	5	5	5	5	100
ÇD2: Geçmişin Yüğü	5	(51)	5	5	5	5	100
ÇD3: Efe Işıldaksoy	5	(21)	1	4	3	3	64
ÇD4: Yazmak	5	(65)	5	4	4	3	84
ÇD5: Birgün	5	(139)	5	5	5	4	96
ÇD6: Karanlığı Dinliyorum	5	(55)	5	5	5	4	96
ÇD7: Yabancılaşma	1	(272)	5	2	4	2	56
ÇD8: Sevgisizlik	5	(157)	5	5	5	4	96
ÇD9: Kaçış	5	(126)	5	5	5	4	96
ÇD10: Hazin Son	5	(27)	3	5	5	5	92
ÇD11: Ablasını Seven Küçük Çocuk	3	(60)	5	4	3	2	68
ÇD12: Yalnızlık	5	(90)	5	5	5	5	100

*Ölçütler Jeffries ve Maeder'in (2004) sözünü ettiği vignettenin beş temel özellik baz alınarak oluşturulmuştur. [Puanlama ve değerlendirme Millî Eğitim Bakanlığının okullarda kullanılmasını istediği not aralıklarına (0-44: Geliştirilebilir, 45-54: Normal altı, 55-69: Normal, 70-84: İyi, 85-100: Çok iyi) göre yapılmıştır.]

İncelenen metinlerin vignette türünün özelliklerini taşıyıp taşımadığına bakıldığında sekiz çalışmanın (ÇD1,2,5,6,8,9,10,12) 'Çok iyi'; bir çalışmanın (ÇD4) 'İyi' ve üç çalışmanın da (ÇD3,7,11) 'Normal' kategorisinde yer aldığı görülmüştür.

Sonuç ve Öneriler

Sonuçlar

İncelenen metinlerin tamamına yakınının (ÇD7 hariç) gereksiz ayrıntıya girilmeden kolay anlaşılabilir bir içerik ve yapıda şekilde oluşturulduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarının gerçek yaşam ortamlarından örneklendirmeler yaparak anlatımlarına inandırıcılık kattıkları ve ortaya koydukları düşünceleri dikkat çekici kıldıkları görülmüştür. Örneğin, "... Hayatın kendisine neden hiçbir zaman adil davranmadığını sorguluyordu... (ÇD1)". "... Caddede yürüyen insanları, metroya yetişmek için koşuranları, balık tutanları... Bir teyze sitem ediyor pazardaki biber fiyatına... (ÇD5)".

Öğretmen adaylarının oluşturdukları metinlerde okurun ve dinleyenin dikkatini çekecek, merakını uyandıracak şekilde içinde yaşanan topluma ve çevresel özelliklere işaret ettikleri, kişilere yönelik tanımlama ve betimlemelerle anlatımlarını ilginç hâle getirmeye çalıştıkları görülmektedir. Örneğin, "... Tam o sırada bir araba yoldaki su birikintileriyle ıslatıyor sarı paltolu genç kızı... (ÇD5)". "... Her zamanki yerde, pencerenin önünde o sesi bekliyordu... (ÇD6)". Bununla birlikte metinlerde okuyucu ya da dinleyicilerin meraklarını canlı tutacak, onların farklı anlamlar kurmalarına zemin sunan belirsizliği belli düzeyde ortaya koyabilecek boyutta bir içeriğe sahip olduğunu söylemek güçtür.

Metinlerin çoğu içeriği, anlatım biçimi ve genel olarak yapısı bakımından ait olduğu türün gerektirdiği şekilde ne çok açık ne de çok kapalıdır. Yani, oluşturulan metinler ne anlam kurmayı engelleyecek bir anlaşılabilir yapıya ne de dikkati ve merakı yok edecek sığlığa sahiptir.

Metin kasıtlı olarak kritik bir noktada eksik bırakma durumuna bakıldığında katılımcıların yarısından fazlası kasıtlı olarak ve bilinçli bir farkındalıkla eksik bıraksa da yarısına yakını bu yapıyla ilgili özelliğe sahip değildir. Diğer bir deyişle incelenen metinlerin yarıya yakınının okurun ve dinleyicinin zihninde tamamlanabilecek, yeni anlamlara kapı aralayabilecek yapı ve içerikte olduğu görülmüştür.

Okurun ve dinleyicinin zihninde tamamlanacak, yeni anlamlandırmalara kapı aralayacak içerik ve yapıda olan metinlere örnek olarak şunlar gösterilebilir: "... O adam ki ülkesinde dört çıta arası keten kumaşa renkleri döktüğü çöpleri atardı... (ÇD3)". "... Bir korna sesi, yeşil ışık daha yeni yanmıştı oysa... (ÇD5)". "... Canhıraş bir çığlık duyuldu önce. Sonra kırıldı, yoruldu, sislendi bir şeyler... (ÇD12)". (İncelenen metinlerden örnekler için EK bölümüne bakınız).

Üretilen metinlerin vignette türünün özelliklerine uygunluklarının görünümüne bakıldığında iki metin (ÇD7,11: deneme ve anı) hariç tüm metinler hikâye türünün özelliklerine uygundur. Metnin hacmi bakımından iki metin (ÇD3,10) hariç tüm metinler 50 ile 200 kelime arasındadır ve vignette türünün gerektirdiği özelliklere sahiptir.

Metinlerde katılımcıların deneyimmediği fakat gerçek yaşam ortamlarında gözlemlenmesi olası olan herhangi bir olayı, olguyu, sorunu veya bir gerçek yaşam durumunu - puanlamada 11 katılımcının 'Çok iyi' kategorisinde yer aldığından- genel olarak sadeleştirerek ortaya koymuş oldukları söylenebilir. Örneğin, "...Yaşlı adam şöyle derdi: 38 yaşına kadar dünyayı gördüm şimdi ise dinliyorum... (ÇD6)". "...Yabancılaşma... hayata, çevreye, hayvanlara, insanlara... En çok da insanlara... (ÇD7)". "...Gelen sesler bir karı-kocaya aitti. Çocuk kulağını kapatıp kaçıyordu. Kim bilir ne dertleri vardı... (ÇD9)".

Metinlere "çoklu çözümlere yer verme, bağımsız düşünmeye kapı aralama, özgün açıklamalar içerme ve çözüm bulmaya yönelik düşünmeyi tetikleyen bir yapıda hazırlanmış olması" açısından bakıldığında -puanlamada 11 katılımcının 'Çok iyi', iki katılımcının da 'Normal' kategorisinde bulunan katılımcıların çoğunluğunun sorunlara ve çözümlere değinerek, bireysel

düşünmeye zemin sunan bir içerikte oluşturarak metin ürettikleri görülmektedir. Örneğin, "...Yüzünde geçmiş yıllardan kalan yorgunluğun izleri, bakışlarında derin bir hüznün belirtileri vardı. Sanki birini bekliyor gibiydi. ...Felaket olarak gördüğü şey sevgisizlikti. ... (ÇD8)". "...Ablanızın size soğuk davrandığında ya da dışlandığınızı hissettiğinizde sanki dünyanın en yalnız kişisi sizmişsiniz gibi oluyor. Bir aabaya sahip olmak çok güzel şey tabii ki de sizi anlıyorsa... (ÇD11)". "...Tüm işi gücü kumardı. Etrafında kimse kalmayana kadar oynayıp kaybetmeye devam etti. En sonunda fark etti ki kimsesi yok artık... (ÇD10)".

Metin kasıtlı olarak kritik bir noktada eksik bırakma ve okurların metni zihinlerinde tamamlayacak şekilde eksik bırakılması açısından bakıldığında (Tablo 2'den de görülebileceği gibi) katılımcıların yarısından fazlası kasıtlı olarak ve bilinçli bir farkındalıkla eksik bıraksa da yarısına yakını bu yapıya dönük özelliğe sahip değildir. Örneğin, "...Yazık dedi ilaçlarını getiren hemşireye bakarak. Annesi de çok üzülecek... (ÇD1)". "... Adım adım onu takip ediyor, prangalardaki zincirler gibi ayaklarına dolanıyordu. Kurtulmak istiyordu ama nafile... (ÇD2)". Görüldüğü gibi bu özelliğe sahip metinlerde anlatım kritik bir aşamada kesilmiş ve okurların anlamı zihinlerinde tamamlamalarına fırsat sunulmuştur ama incelenen metinlerin bu özellik bakımından zayıf olduğu görülmektedir.

Çalışma dokümanı olarak belirlenen vignettelerin incelenmesi sonucunda katılımcıların ürettikleri metinlerin hem vignette oluşturulurken dikkat edilmesi gereken ilkeler hem de vignette türünün özelliklerine uygunluğu açısından benzer özelliğe sahiptir. Daha açık bir ifade ile katılımcıların ürettikleri metinler vignette oluşturulurken dikkat edilmesi gereken ilkeler açısından niteliği yüksekse vignette türünün özelliklerine uygunluğu açısından da yüksek, düşükse düşüktür. Bir katılımcının metni ilkeler açısından ne niteliğe sahipse tür özellikleri açısından da benzer bir niteliğe sahiptir.

Genel olarak ifade etmek gerekirse incelenen metinlerin vignette oluşturulurken dikkat edilmesi gereken ilkeler doğrultusunda oluşturulmuş olduğu ve vignette türünün özelliklerini taşıdığı ifade edilebilir.

Öneriler

Farklı işlevlerde ve farklı alanlarda (yazma, ölçme ve değerlendirme gibi) kullanılması mümkün olan vignette türünün öğrenme süreçlerinin zenginleştirilmesi amacıyla öğretmenlerce tercih edilmesi yararlı olacaktır.

Okullarda verilen yazma eğitimi süreçlerinde öğrencilerin hem eğitsel farkındalıklarının artırılması hem de bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine katkı sağlaması açısından metin üretme süreçlerinde vignette bir tür olarak tercih edilip kullanılmalıdır.

Üretilen metinde belirtilmek istenen mesajın ve/veya ifade edilmek istenen anlamın okur zihninde tamamlanabilmesi için anlatımın kasıtlı olarak ve ustaca eksik bırakılması önemlidir. Okullarda verilen yazma eğitimi süreçlerinde, metin üretirken verilmek istenen mesajın ve/veya ifade edilmek istenen anlamın okur zihninde tamamlanabilmesi için anlatımın kasıtlı olarak ve ustaca eksik bırakılmasının öğretime önem verilmeli ve bu durumun öğrencilerce deneyimlenmesine özen gösterilmelidir.

Öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimlerinin seyrinin belirlenmesi amacıyla vignette türünün ölçme değerlendirme aracı olarak etkin bir şekilde kullanılmasında yarar vardır.

Kaynakça

Akbaş, E. (2020). Yabancı dil eğitiminde yazma eğitimi yaklaşımlarının gözden geçirilmesi ve yazma becerisinin diğer becerilerle ilişkilendirilmesi. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(30), 3038-3082.

- Aydın, E. (2022). Türkçe öğretmenlerinin yazma eğitimi uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 12-26.
- Barter, C. and Renold, E. (1999). The use of vignettes in qualitative research. *Social Research Update*, Vol. 25. [31.03.2023 tarihinde <http://sru.soc.surrey.ac.uk/SRU25.html> adresinden erişilmiştir.]
- Göçer, A. (2005). *İlköğretim II. kademe Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı, Erzurum.
- Göçer, A. (2018). *Türkçe eğitiminde ölçme ve değerlendirme* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Göçer, A. (2022). *Yazma uğraşı-yazma eğitimi* (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Göçer, A. ve Kurt, A. (2022). Yazma eğitiminde süreç-tür odaklı yazma yaklaşımının kullanımı. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 335-360.
- Gökçe, B. (2015). *Metin ve metin türlerinin eğitimde kullanımı* (ss. 13-27), Etkinliklerle hafta hafta yazılı anlatım (Editörler: İşcan, A. ve Baskın S.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Güneş, F. (2013). Türkçede metin öğretimi yerine metinle öğrenme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı), 6(11), 603-637.
- Jeffries, C. and Maeder, D. W. (2004-2005). Using vignettes to build and assess teacher understanding of instructional strategies. *The Professional Educator*, 26(1-2), 17-28.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi* (22. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kavcar, C. (2002). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kavcar, C.; Oğuzkan, A. F. ve Aksoy, Ö. (2007). *Yazılı ve sözlü anlatım* (6. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kaya, Z. ve Kaya, O. N. (2013). Öğretmen eğitiminde vignette tekniği ve uygulamaları. *Eğitim ve Bilim*, 38(168), 129-142.
- Özdemir, O. (2019). Yazma eğitiminde süreç, tür ve süreç-tür temelli yaklaşımların kullanımları. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 545-573.
- Tiryaki, E. N. ve Bilgili, S. (2020). Yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarının tür odaklı yazma yaklaşımı bağlamında karşılaştırılması. *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yeni Yönelimler*, 2, 79-100.
- Toprak S. ve Yasar, E. (2022) The use of listening skills with vignette in teaching Turkish as a foreign language: example C1. *Cumhuriyet International Journal Of Education*, 11(1), 206-218.
- Wilks, T. (2004). The use of vignettes in qualitative research into social work values. *Qualitative Social Work*, 3(1), 78-87.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EK: İncelenen Metinlerden Örnekler

Örnek Metinler 1. Metinlerin Vignette Türünün Özelliklerine Uygunluğu Açısından Çok iyi' Kategorisinde Yer Alan Metinlerden Örnekler: (ÇD1,2,10) "Uçurum", "Hazin Son" ve "Geçmişin Yükü" Adlı Çalışmalar

LIQRUM

Bir ucurum kenarındaydı, hayatın gerçekten kendisine neden hiçbir zaman adil davranmadığını sorguluyordu. Yaşı sadece 18 olan bu kız çocuğu o ucurum kenarında kendisini herkes gibi hayal etti. Üni-versite okumak istiyordu. Kendisini çok istediği hukuk fakültesinde hayal etti bir an. Her şey çok farklı olacaktı diye düşündü. Öğrenci olacağı yaşında, en güzel çağında anne olacaktı. Ucurumdan aşağıya baktı, yukarıdan çok korkuyordu. Deirdiğini düşündü. O gün o ucurumun kenarında hayatına ve doğmak üzere olan bebeye bir yol bulurdu. O günün üzerinden tam 18 yıl geçmişti. Akşam haberlerde bir son dakika haberi geldi. "Hayatının başında 18 yaşında yetimhaneden kaçan bir kız çocuğu ucurumdan atılarak intihar etti". Ekranda beşer isim kadın için çok tanıdık fakat kim olduğunu hiçbir zaman hatırlayamayacaktı. Yaşık dedi. İlaçlarını getiren hemşireye bakarak. Annesi çok üzülecek...

HAZİN SON

Bir gün bir adam vardı. Tüm işi gücü tumardı. Bir gün etrafında kimse kalmayana kadar oynayıp koybetmeye devam etti. En sonunda fark etti ki kimsesi yok artık...

Geçmişin Yokluğu

Uzun bir yolcu. Etrafını sorularla ve kütanelerle haberleri turuncular uşuşıyordu. Yapraklar uçururken onun zihnindeki görüntüyü gösteriyordu. Mehtanmış gibiydi adeta. Akşamda yosadıkları, geçmişte bırakmaya çalıştıkları. Ama o da dinlemiyordu anılar, arıyordu. O anıları unutmak istediği anılar onun peşindeydi hayalini gibi. Adım adım onu takip ediyor, prangalarla anıları gibi ayaklarına doluyordu. Kurtulmalı istiyordu ama ne için...

Örnek Metin 2. Metinlerin Vignette Türünün Özelliklerine Uygunluğu Açısından 'İyi' Kategorisinde Yer Alan Metinlerden Bir Örnek: (ÇD4) 'Yazmak' Adlı Çalışma

Yazmak

Masasının kenarında oturan genç, bir kağıdına bir kalemine baktı. Ne garip şeyler geçiyordu aklından. Hangi birini yazmalıydı, nasıl anlatmalıydı ya da ne için anlatmalıydı? Yazmak için sebep aranmaz, yazarken nasiline bakılmaz sadece yazılır. Kimi zaman bir his, kimi zaman bir düşünce, kimi zaman bir bilgi. Hızlıca bunları düşündükten sonra kalemine sarıldı. "Aslında kalemimle düşünüyorum ben; çünkü kafam elimi ne yazacağına azantlıkla hiç bilmiyor." sözleri döküldü kağıda...

Örnek Metinler 3. Metinlerin Vignette Türünün Özelliklerine Uygunluğu Açısından 'Normal' Kategorisinde Yer Alan Metinlerden Örnekler: (ÇD3,7,11) 'Efe İşıldaksoy, Yabancılaşma ve Ablasını Seven Küçük Çocuk' Adlı Çalışmalar

Efe İşıldaksoy

Bir adam Avrupa'ya göp atmak için çağırıldı. O adam 2: ülkesinde dört aita arası keten tumasa renkleri daktığı adları atardı. /işledir/

education processes. For this purpose, an activity was designed for pre-service teachers to produce vignette type texts, and the process was operated with information and instructions.

With information given under headings such as "Classification of text types and their educational value", "The importance and advantages of having genre awareness", "Process-genre based writing teaching approach", "Vignette type and its features", "Use and benefits of vignette" an attempt was made to create a theoretical background and pedagogical awareness for prospective teachers.

Method:

In qualitative research, vignettes allow participants to express and define the situation (event, phenomenon or problem) in their own words (Barter and Renold, 2000). The study was a qualitative study and the case was used. In this context, in order to evaluate the texts produced by the students in the Vignette type, the document analysis technique was preferred in the qualitative research method for the purpose of determining the situation. Document review is concerned with the analysis of written materials containing data about the phenomena intended to be investigated.

Results:

At the end of the study, produced texts were examined for their suitability aspects principles to be considered while creating vignette and to the characteristics of the vignette type. As a result of the review has been seen the texts produced were generally created in accordance with the principles to be considered while creating the vignette and it has the characteristics of the vignette type. However, it has also been observed that the examined texts do not meet the principle of "structuring the content and expression in such a way that the meaning of the narration is completed in the mind of the reader" and "the criterion to be considered in terms of suitability to the characteristics of the vignette genre" which is related to deliberately missing the text at a critical point while creating the vignette.

Discussion and Conclusion:

It is seen that almost all of the texts examined (except ÇD7) were created in a content and structure that can be easily understood without going into unnecessary details. It was observed that teacher candidates added credibility to their narratives by giving examples from real-life environments and made their ideas remarkable. For example, "... He was questioning why life never treated him fairly... (ÇD1)". "... People walking on the street, people rushing to catch the subway, people fishing... An aunt reproaches the price of pepper in the market... (ÇD5)". When we look at the conformity of the produced texts to the characteristics of the vignette genre, all texts except two texts (ÇD7,11: essay and memoir) are suitable for the characteristics of the story genre. In terms of text volume, all texts except two texts (ÇD3,10) are between 50 and 200 words and have the features required by the vignette type. When the texts are examined in terms of "including multiple solutions, opening the door to independent thinking, containing original explanations and being prepared in a structure that triggers thinking towards finding solutions" - in the scoring, the majority of the participants, with 11 participants in the 'Very good' category and two participants in the 'Normal' category, have an understanding of the problems and solutions. It is seen that they produce texts by creating a content that provides a basis for individual thinking. At the end of the research, suggestions were made to use vignette preferred as a text type of text production during the writing activities carried out in schools, and to use vignette as a measurement and evaluation tool in order to determine the course of cognitive and affective development of students. Besides in the writing education processes given in schools, vignette should be preferred and used as a type in text production processes in order to increase students' educational awareness and contribute to their cognitive and affective development.